

ábhair

Cur síos ar airíonna

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh le píosa rúndiamhrach atá i bhfolach taobh thiar de leabhar; cuimlúnn roinnt daltaí é agus tugann an rang focail mhothaithe as béal a chéile. Múin an péire focal ‘garbh’ agus ‘mín’, ansin cuimlúnn na grúpaí na hábhair ar an tráidire agus sórtálann siad i bhfonsaí ‘garbh’ agus ‘mín’ iad, ag rá na cúise os ard. Tugann sórtáil ghearr le pictiúir ar an gclár bán idirghníomhach an obair ar na tráidirí le chéile. Tarraingíonn na daltaí píosa sórtáilte amháin ar an taobh ‘garbh’ nó ar an taobh ‘mín’ de leathanach na Dialainne Imscrúdaithe agus roinneann siad focal airí amháin le páirtí sula ndéantar slachtú agus sula nitear na lámha.

Cuspóirí foghlama

- Ábhair a láimhseáil go sábháilte agus cur síos a dhéanamh ar airí a thugann siad faoi deara
- Ábhair a ghrúpáil de réir airí roghnaithe, mar shampla garbh nó mín
- Focal airí amháin a rá faoi ábhar a láimhseáil siad

Roimh an gcloigín – ullmhúchán

An oíche roimh ré: leag tráidire ábhar amháin, atá comhionann leis na cinn eile, agus dhá fhonsa sórtála nó dhá thráidire lipéadaithe ar gach bord grúpa. Priontáil cártaí pictiúr agus focal garbh/mín (leideanna ‘cnapánach/scríobach’ agus ‘sleamhain’) agus leathanach na Dialainne Imscrúdaithe do gach dalta. Bíodh an ghníomhaíocht idirghníomhach sórtála pictiúr réidh agat ar an gclár bán idirghníomhach. Cuir páipéar gainimh, scragall, claibín plaisteach, spúnóg lonrach, coirt/bata, fabraic bhog, olann chadáis nó spúnse san áireamh.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
tráidire ina bhfuil ábhair éagsúla (cearnóga de pháipéar gainimh, olann chadáis, scragall cistine, claibíní plaisteacha míne, bloic adhmaid a rinneadh mín le páipéar gainimh, spúinsí, giotaí d'fhabraic bhog, coirt nó bataí garbha, spúnóg lonrach)	1	grúpa	seomra ranga	aon mhionrudaí glana ón seomra ranga a bhfuil dromchla atá go soiléir garbh nó mín orthu
cártaí pictiúr agus focal na n-airíonna ('garbh' le leid chnapánach, 'mín' le leid shleamhain)	1	grúpa	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	tarraing líne chnapánach a léiríonn 'garbh' agus líne réidh a léiríonn 'mín' ar nótaí greamaitheacha nó ar mhionchláir bhána
fonsaí sórtála nó tráidirí lipéadaithe	2	grúpa	seomra ranga	dhá chlúdach bosca cairtchláir nó dhá bhileog pháipéir a bhfuil pictiúir orthu mar leid do 'cnapánach' agus 'sleamhain'
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	leathanach bán fillte ina dhá cholún agus na lipéid 'garbh' agus 'mín' orthu

Pointe sábháilteachta

Déan maoirseacht ar na daltaí agus iad ag láimhseáil páipéar gainimh agus coirt; glan boird a bhfuil deannach orthu agus fág go leor ama ag am slachtaithe chun na lámha a ní go hiomlán, ionas nach mbeidh deifir leis an níos chán.

Céimeanna teagaisc

- **Ag Tosú:** Folaigh píosa rúndiamhrach amháin (páipéar gainimh nó fabraic bhog) taobh thiar de leabhar. Iarr ar bheirt nó triúr dalta é a chuimilt le méar amháin agus focal mothaithe a rá. Fiafraigh den rang, atá ina suí, ‘An aontaíonn sibh?’ agus glac go tapa le freagraí ón rang as béal a chéile ionas go bhfanfaidh na daltaí atá ag faire páirteach.
- **Focail airí ar féidir linn a úsáid:** Ná taispeáin ach na línte ar an gclár agus na cártaí móra pictiúr agus focal garbh/mín. Ná múin inniu ach an péire sin, an dá fhocal sin amháin. Fiafraigh cén focal a oireann don phíosa rúndiamhrach. Má deir páiste ‘deas’ nó ‘mór’, treoraigh go réidh é i dtreo focail airí.
- **Mothaigh agus féach:** Déan léiriú os comhair an ranga: ‘Cuimlím an páipéar gainimh. Scríobann sé. Sílim go bhfuil sé garbh.’ Cuir gach grúpa chuig a thráidire féin, atá réitithe roimh ré, ag an am céanna. Fanann na páistí ina suí, glacann siad sealanna gearra, agus insíonn siad focal mothaithe amháin do pháirtí cainte. Má thugann siad ‘crua’ nó ‘bog’ faoi deara, treoraigh ar ais iad i dtreo ‘garbh’ nó ‘mín’.
- **Sórtáil airíonna ag an mbord:** Aontaigh an riail: píosa amháin ag an am isteach san fhonsa ‘garbh’ nó san fhonsa ‘mín’, ag rá ‘Cuirim é seo anseo mar go mothaíonn sé...’. Siúil timpeall agus féach an gcuimlíonn siad an píosa sula gcuireann siad san fhonsa é agus an ndeir siad focal airí os ard. Is féidir píosaí boga nó clúmhacha a chur in aon cheann den dá fhonsa má thugtar cúis shoiléir; is ábhar cainte é bloc adhmaid a rinneadh mín le páipéar gainimh, ní botún le ceartú.
- **Sórtáil ar an gclár: garbh nó mín:** Oscail an ghníomhaíocht idirghníomhach sórtála pictiúr. Léigh ‘An bhfuil sé garbh nó mín?’ gach uair agus tarraing an pictiúr nuair a ghlaonn an rang amach an freagra. Is deis comhrá é fonsa ‘mícheart’: ‘Cuimlíghé é in bhur n-intinn — an scríobann sé nó an sleamhnaíonn sé?’ Ná cuir olann chadáis ná spúinse sa sórtáil seo ar an gclár.
- **Taispeáin agus tarraing:** Tabhair amach leathanach na Dialainne Imscrúdaithe. Tarraingíonn na daltaí píosa sórtáilte amháin ar an taobh ‘garbh’ nó ar an taobh ‘mín’; is fáilte roimh lipéid a scríobhann siad ina slí féin. Téigh timpeall agus iarr ar gach páiste focal airí amháin a rá faoi rud a láimhseáil sé nó sí; ná scríobh ar a son ach má iarrann siad ort é.
- **Plé chun ciall a bhaint as:** Tabhair dhá nóiméad d’aon ghníomhaíocht amháin smaoinigh-péireáil-roinn: focal airí amháin agus cén t-ábhar lenar bhain sé. Abair ar ais an méid a deir siad i dteanga shoiléir faoi airíonna. Spreag iad le gluaiseacht láimhe a thaispeáint — scríobadh garbh nó cuimilt mhín.

Cad ba cheart a fheiceáil

Déarfadh formhór na ndaltaí ‘garbh’ faoin bpáipéar gainimh, faoin gcoirt agus faoin mbata garbh, agus ‘mín’ faoin scragall, faoin gclaibín plaisteach agus faoin spúnóg lonrach. Is minic a deirtear go bhfuil olann chadáis agus spúinse bog nó clúmhach seachas mín go soiléir — glac leis an mothú fíor agus pléigh é. D’fhéadfadh bloc adhmaid a rinneadh mín le páipéar gainimh dul in aon cheann den dá fhonsa má thugtar cúis shoiléir. Bíonn rath ar an dalta má chuireann sé nó sí líníocht ar an taobh ‘garbh’ nó ar an taobh ‘mín’ agus má deir sé nó sí focal airí amháin os ard.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- ‘Tá sé go deas’ nó ‘tá sé mór’ — tugann páistí tuairim nó méid in áit focail airí. — Glac leis an méid a thug siad faoi deara, ansin fiafraigh ‘An scríobann sé nó an sleamhnaíonn sé faoi bhur méar?’ agus dírich a n-aird ar an gcárta pictiúr agus focal ‘garbh’ nó ‘mín’.
- ‘Tá an spúnóg lonrach garbh mar go bhfuil cuma gheal uirthi’ — focal faoi chuma á mheascadh le focal faoi mhothú. — Iarr orthu an spúnóg a chuimilt: “Lonrach” — sin an rud a fheiceann bhur súile; “mín” — sin an chaoi a sleamhnaíonn sí faoi bhur méar. Is féidir leis an dá cheann a bheith fíor.’
- Olann chadáis nó spúinse a chur leis na rudaí míne gan é a chuimilt, díreach mar go bhfuil cuma bhog air. — Iarr orthu é a chuimilt ar dtús agus an mothú fíor a rá (bog nó clúmhach go minic), agus ansin an fonsa is fearr a oireann a roghnú agus cúis a thabhairt.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Tairg na cártaí pictiúr agus focal garbh/mín mar thaca ar féidir pointeáil air; áirítear líníocht amháin sa ghrúpa ceart mar rath. • Cuir ag obair le bord an mhúinteora iad le haghaidh léiriú amháin ar chuimilt agus ar chur san fhonsa sula nglacann siad sealanna leo féin.	• Iarr orthu dara focal fíor a thabhairt má thugann siad faoi deara é (mar shampla ‘mín agus lonrach’). • Déanann na daltaí a chríochnaíonn go luath sórtáil ghearr ó bhéal de réir ‘crua’ agus ‘bog’ leis an tráidire céanna — gan dara liosta ar an gclár.	• Fiafraigh ‘Cé eile a roghnaíonn ábhair agus cúis acu leis — duine a dhéanann bréagán bog nó cóta?’ • Tabhair dúshlán dóibh a thaispeáint lena lámha cén fáth a mbaineann dhá phíosa le fonsaí éagsúla.

Nasc traschuraclaim

Teanga ó bhéal: roinneann na daltaí focal airí amháin agus an t-ábhar lenar bhain sé le páirtí, rud a fhorbraíonn caint thuairisciúil na Naíonán Sinsearach.